

บทบาทพยาบาลและการทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพ ในการควบคุมยาสูบ

รศ.พว.ดร.อรสา พันธุ์ภักดี

เครือข่ายพยาบาลเพื่อการควบคุมยาสูบแห่งประเทศไทย

ขอบเขตเนื้อหา

- บทบาทพยาบาลในการควบคุมยาสูบ
- การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพ
- การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

บทบาทพยาบาลในการควบคุมยาสูบ

พยาบาลเป็นบุคลากรในทีมสุขภาพที่เป็น **พลังสำคัญ** ที่ต่อสู้กับ **สงครามโรคระบาด** **เสพติดยาสูบ** เนื่องจาก

- พยาบาลมีจำนวนมากที่สุดในทีมสุขภาพ

ทั่วโลกมีพยาบาลมากกว่า 11 ล้านคน

ในประเทศไทยมี ประมาณ 180,000 คน

- สังคมยอมรับและไว้วางใจพยาบาล พยาบาลจึงมีโอกาสนำสิ่งที่สังคมไว้วางใจนี้ ในการปกป้องสุขภาพของผู้ป่วย ชุมชน และ สาธารณะจากพิษภัยของบุหรี่

บทบาทพยาบาลในการควบคุมยาสูบ มีอะไรบ้าง

The Role of Health Professional in Tobacco control

1. เป็นแบบอย่างที่ดี (role model)

- ไม่สูบบุหรี่
- ถ้าสูบแต่ยังเลิกไม่ได้ อย่าสูบบุหรี่ให้คนอื่นเห็น
- ทำบ้านและที่ทำงานเป็นสถานที่ปลอดบุหรี่
- ดูแลตนเองและครอบครัวให้มีสุขภาพดี เป็นตัวอย่างทางสุขภาพ

The Role of Health Professional in Tobacco control

2. เป็นผู้ให้คำแนะนำ/คำปรึกษา

(Advisor in smoking cessation) เรื่องเล็ก

บุหรืในงานประจำ การใช้ **Brief advice**

The Role of Health Professional in Tobacco control

3. เป็นนักสุขศึกษา (health Educator) ให้ความรู้เรื่องพิษภัยบุหรี่กับการเกิดโรคต่างๆ อันตรายของบุหรี่ที่ชัดเจน ผลการรักษา และทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อน และอันตรายของควันบุหรี่มือสอง ให้ความรู้แก่ชุมชนอย่างเหมาะสม

The Role of Health Professional in Tobacco control

4. เป็นนักวิทยาศาสตร์ (Scientist)

เก็บรวบรวมข้อมูล

- ผู้สูบบุหรี่
- ผู้ที่ได้รับการบำบัด และผลการบำบัดรักษา
- บ้านปลอดบุหรี่จำนวนคนสูบบุหรี่ ในบ้าน

ใช้ข้อมูลในการปรับปรุงงาน

The Role of Health Professional in Tobacco control

5. เป็นผู้นำ (Leadership)

- ทางความคิดด้านสุขภาพ
- นำกิจกรรมการทำสถานที่ปลอดบุหรี่ บ้าน วัด โรงเรียน ที่
สาธารณะ
- สร้างแนวทางและนวัตกรรมในการควบคุมยาสูบ

The Role of Health Professional in Tobacco control

6. เป็นผู้สร้างกระแส (campaigner)

- บ้านปลอดบุหรี่
- ที่สาธารณะปลอดบุหรี่
- ร้านค้าในชุมชนไม่ขายบุหรี่ให้แก่เด็ก
- สนับสนุนให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย

The Role of Health Professional in Tobacco control

7. เป็นนักสร้างเครือข่าย (Coalition builder)

เป็นผู้ประสานงานด้านสุขภาพกับผู้อื่นในชุมชนเพื่อสร้างค่านิยมไม่สูบบุหรี่

The Role of Health Professional in Tobacco control

8. เป็นผู้เฝ้าระวังธุรกิจยาสูบ (Tobacco industry watcher)

มีความรู้เรื่อง พรบ. ควบคุมผลิตภัณฑ์ยาสูบของ

- ประเทศไทย
- องค์การอนามัยโลก (FCTC) ร่วมมือกันในระดับชาติ และนานาชาติเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อให้มีการควบคุมยาสูบดีขึ้น

การควบคุมยาสูบ: พยายามทำงานร่วมกับใครบ้าง?

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพ (multidisciplinary team)

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพ (**multidisciplinary team**) หมายถึง

การทำงานร่วมกันของ หลาย ๆ วิชาชีพโดย

1. มีเป้าหมายเดียวกัน
2. ใช้แนวคิดทฤษฎีของสาขาวิชาชีพตนเอง เป็นกรอบในการทำงาน
3. มีการประชุมวางแผนแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจน
4. มีการปรึกษาหารือสาขาวิชาชีพของตนเองพร้อม ๆ กับการตอบ คำถามหรือปัญหาในการดำเนินงาน
5. มีการรวบรวมผลสรุปของสมาชิกแต่ละคนเข้ามาเป็นเรื่องเดียวกัน

(Choi, 2006; Woods,2007 อ้างใน จันทิมา ฤกษ์เลื่อนฤทธิ์, 2557)

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

ทีมสหสาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย

- แพทย์
- พยาบาล ผดุงครรภ์
- ทันตแพทย์
- เภสัชกร
- นักจิตวิทยา
- นักกายภาพบำบัด
- นักโภชนาการ
- นักสุขศึกษา

and other health-related professionals.

Working together with a share goal

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

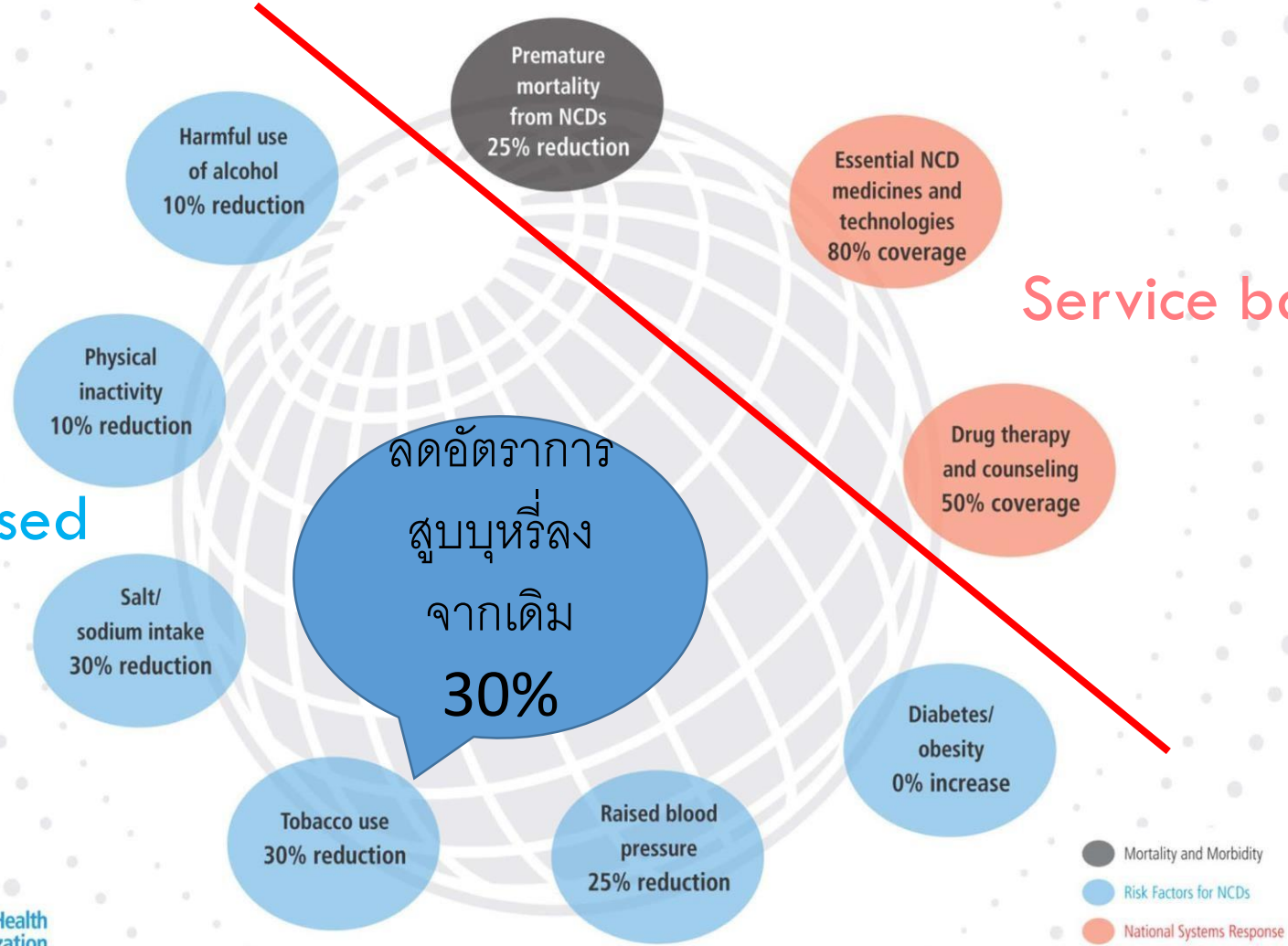
1. มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ลดจำนวนผู้สูบบุหรี่

Set of 9 voluntary global NCD targets for 2025

Project based

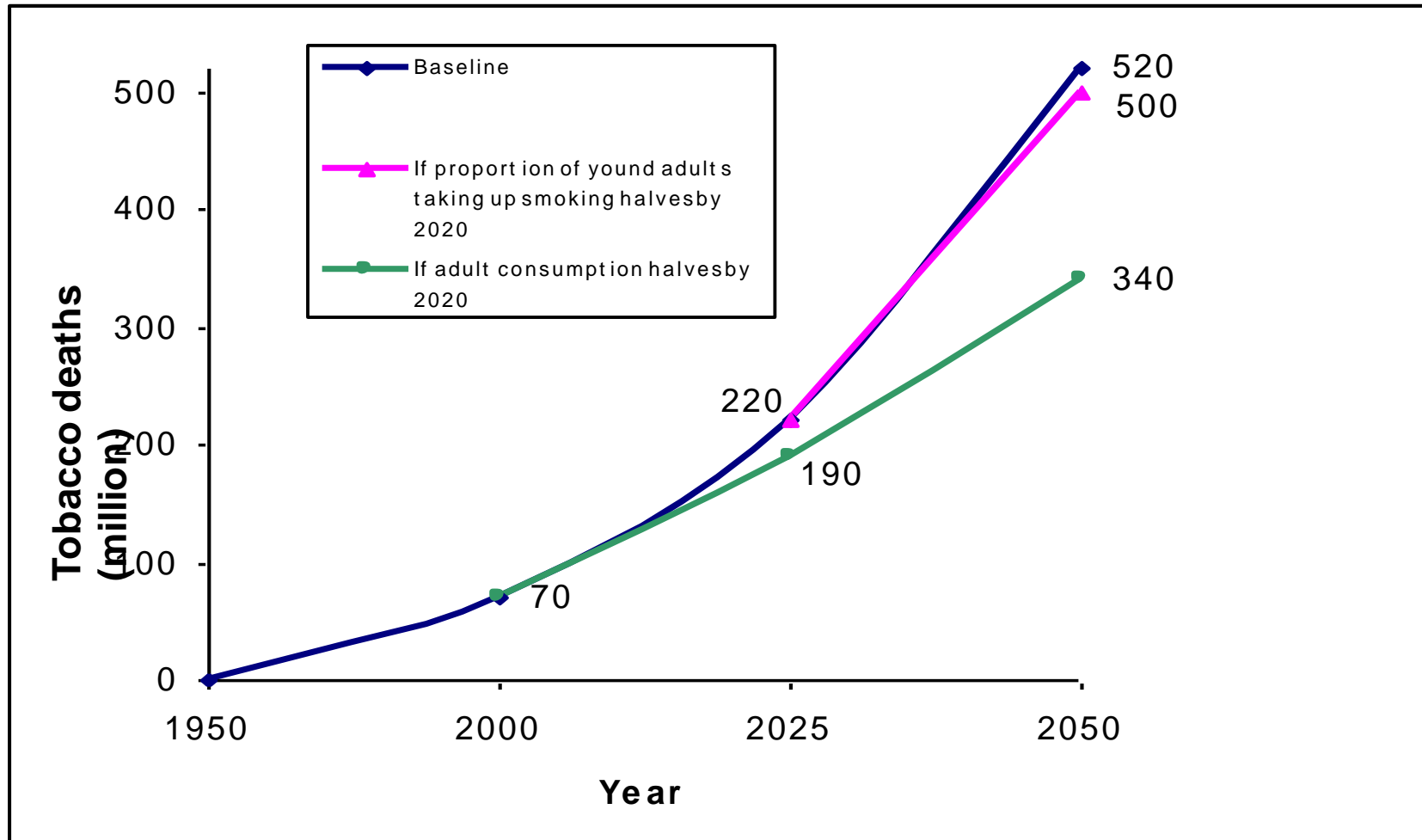
Service based

กรณีประเทศไทย

- หากจะลดอัตราการสูบบุหรี่ลง 30 % ในปีพ.ศ. 2568 (2025)
- ต้องลดอัตราการสูบบุหรี่ของชายไทยจาก 40% ให้ลงเหลือ 28% ซึ่งจะทำให้เหลือผู้สูบบุหรี่ = 9 ล้านคน
- ต้องลดจำนวนผู้สูบบุหรี่ 130,000 คนต่อปี
- แต่ที่ผ่านมามีจำนวนผู้สูบบุหรี่ไทยเฉลี่ยลดลงเพียงปีละ 33,000 คน

Tobacco deaths 2000 - 2050

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

- มีเป้าหมายเดียวกัน คือ ลดจำนวนผู้สูบบุหรี่

โดย

1. บำบัดรักษาผู้เสพติดยาสูบ
2. ป้องกันเด็กเป็นนักสูบหน้าใหม่
3. สร้างกระแสค่านิยมสังคมไทยไม่สูบบุหรี่

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

2. ใช้แนวคิดทฤษฎีของสาขาวิชาชีพตนเอง เป็นกรอบในการทำงาน

- **แพทย์** ใช้ Biomedical model ในการวินิจฉัยโรคเสพยาสูบ การรักษาผู้เสพยาสูบด้วยยา
- **เภสัชกร** ใช้ความรู้ทางเภสัชวิทยา การใช้ยาช่วยเลิกบุหรี่
- **ทันตแพทย์** ใช้ความรู้ทางด้านทันตกรรมในการช่วยบำบัดผู้เสพยาสูบ เช่นการดูดหินปูน การรักษาช่องปาก

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

ใช้แนวคิดทฤษฎีของสาขาวิชาชีพตนเอง เป็นกรอบในการทำงาน

- **นักกายภาพบำบัด** ใช้ความรู้ทางด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายในผู้ที่เลิกเสพยาสูบ
- **นักโภชนาการ** ใช้ความรู้ด้านโภชนาการ ในการดูแลผู้เลิกสูบบุหรี่เพื่อลดภาวะอ้วนหลังเลิกบุหรี่

พยาบาลใช้ความรู้ แนวคิด ทฤษฎีของสาขาวิชาชีพพยาบาลอะไร
เป็นกรอบแนวคิดในการทำงานกับสหสาขาวิชาชีพ ?

พยาบาลทำอะไรในการควบคุมยาสูบ ?

การทำงานแบบทีมสหสาขาวิชาชีพในการควบคุมยาสูบ

พยาบาลต้องมีความสามารถในการปฏิบัติเชิงวิชาชีพที่จะทำให้
ทีมสหสาขาวิชาชีพเห็นว่าพยาบาลมี **contribution** อะไร
เพื่อบรรลุเป้าหมาย “ลดจำนวนคนที่สูบบุหรี่”

ความสามารถในการดูแล ช่วยเหลือให้ผู้สูบบุหรี่
เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเพื่อเลิกบุหรี่

คัดกรอง

ประเมินผู้
สูบบุหรี่

ติดตาม
การบำบัด

การควบคุม
ยาสูบโดย
พยาบาล

ให้คำแนะนำ

ประสานงาน

ให้คำปรึกษา

การแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบำบัดรักษาผู้เสพยาสูบ

พยาบาลปฏิบัติงานที่ OPD / IPD รับผิดชอบ **ด้านการรู้จักผู้ป่วย**

- **คัดกรอง** ผู้สูบบุหรี่ / ไม่สูบบุหรี่ ได้รับควันบุหรี่มือสอง และการบันทึกข้อมูล
- **ประเมินการรับรู้ของผู้ป่วย** ต่อการสูบบุหรี่ ความต้องการเลิกบุหรี่ หรือระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการเลิกสูบบุหรี่
- **ให้คำแนะนำ** ที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยที่มารับบริการด้านสุขภาพที่ OPD/ IPD และการติดต่อประสานงานและส่งต่อไปพบผู้เชี่ยวชาญ

การแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบำบัดรักษาผู้เสพติด

พยาบาลปฏิบัติงานที่คลินิกเลิกบุหรี่ รับผิดชอบ ด้าน

- **การให้คำปรึกษา (counseling)** เพื่อบำบัดการเสพติด (การช่วยเลิกบุหรี่)
- **การประสานงานกับทีมสหสาขาวิชาชีพ** เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการบำบัดการเสพติดที่ส่งเสริมความสำเร็จการเลิกเสพติด

การบำบัดการเสพติดให้อัตราการสำเร็จเพิ่มขึ้นผู้ป่วยต้องได้รับการรักษาพร้อมกับการให้คำปรึกษาและการติดตาม

- **การติดตามผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัด** ประสานงานรับและส่ง **case** กับพยาบาลโรงพยาบาลชุมชนและรพสต.

การแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบำบัดรักษาผู้เสพยาสูบ

พยาบาลปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลชุมชน

- **คัดกรอง** ผู้สูบบุหรี่ / ไม่สูบบุหรี่ ได้รับควันบุหรี่มือสอง และการบันทึกข้อมูล
- **ประเมินการรับรู้ของผู้ป่วย** ต่อการสูบบุหรี่ ความต้องการเลิกบุหรี่ หรือระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเลิกสูบบุหรี่
- **ให้คำแนะนำ** ที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยที่มาใช้บริการด้านสุขภาพที่ OPD/ IPD และการติดต่อประสานงานและส่งต่อไปพบผู้เชี่ยวชาญ

การแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบำบัดรักษาผู้เสพยาสูบ

พยาบาลปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลชุมชน

- การให้คำปรึกษา (counseling) เพื่อบำบัดการเสพยาสูบ
- การประสานงานกับทีมสหสาขาวิชาชีพ หรือคลินิกเลิกบุหรี่ เพื่อให้ผู้ป่วยได้รับการบำบัดการเสพยาสูบที่ส่งเสริมความสำเร็จการเลิกเสพยาสูบ
- การติดตามผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัด ร่วมกับพยาบาลที่รพสต.

การแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบำบัดรักษาผู้เสพติด

พยายามปฏิบัติงานที่ รพสต.

- **คัดกรอง** ผู้สูบบุหรี่ / ไม่สูบบุหรี่ ได้รับควันบุหรี่มือสอง และการบันทึกข้อมูล
- **ประเมินการรับรู้ของผู้ป่วย** ต่อการสูบบุหรี่ ความต้องการเลิกบุหรี่ หรือระยะเวลาการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเลิกสูบบุหรี่

การแบ่งความรับผิดชอบที่ชัดเจนในการบำบัดรักษาผู้เสพยาสูบ

พยาบาลปฏิบัติงานที่ รพสต.

- **ให้คำแนะนำ** ที่สอดคล้องกับปัญหาสุขภาพของผู้ป่วยที่มาใช้บริการด้านสุขภาพที่ **OPD/ IPD** และการติดต่อประสานงานและส่งต่อไปพบผู้เชี่ยวชาญ
- การติดตามผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดเลิกบุหรี่ร่วมกับอสม.
“3 ล้าน 3 ปี ช่วยเลิกบุหรี่เทิดไท่ทองคำชั้นยี่”

บทบาทพยาบาลในการสร้างเครือข่ายเพื่อควบคุมยาสูบ

เพื่อบำบัดรักษาผู้เสพยาสูบ ป้องกันเด็กเป็นนักสูบบุหรี่ใหม่ และ สร้างกระแสค่านิยมสังคมไทยไม่สูบบุหรี่

พยาบาลเป็นผู้นำ การสร้างเครือข่ายภายในโรงพยาบาล

- ภายในวิชาชีพพยาบาล **OPD IPD** คลินิกโรค **NCD** คลินิกเลิกบุหรี่
- **สหสาขาวิชาชีพ** ตัวอย่างพยาบาลโรงพยาบาลเชียงใหม่ของ จังหวัดเชียงใหม่ สร้างเครือข่ายสาขาวิชาชีพบำบัดการเสพยาสูบในผู้ป่วยที่มารับบริการที่โรงพยาบาลและที่รพสต.

พยาบาลเป็นผู้นำ การสร้างเครือข่ายสร้างสิ่งแวดล้อมปลอดบุหรี่ในชุมชน

นำกิจกรรมการทำสถานที่ปลอดบุหรี่ บ้าน วัด โรงเรียน ที่สาธารณะ ปลอดบุหรี่ เช่นพยาบาลโรงพยาบาลสุโขทัยเป็นผู้นำการสร้างกิจกรรม

คำถามชวนคิด

ท่านจะพัฒนาบทบาทตนเองในทีมสหสาขาวิชาชีพอย่างไร เพื่อการควบคุมยาสูบในโรงพยาบาลที่ท่านปฏิบัติงานอยู่

ท่านคิดว่าตนเองมีบทบาทในการควบคุมยาสูบระดับชาติอย่างไร

ท่านคิดว่าตนเองมีบทบาทในการควบคุมยาสูบระดับนานาชาติอย่างไร

Thank you

